

Notitie: Niet ontvankelijk of ongegegrond?

Het verschil bij kerkelijke procedures volgens 'En met orde' - Deputaatschap Kerkrecht

1. Inleiding, vraagstelling en opzet van deze notitie

De (scriba van de) roepende kerk, of, ingeval van een classis de voorbereidingscommissie, heeft een taak in het beoordelen van ingediende appelschriften. Met enige regelmaat rijst de vraag of een inhoudelijke behandeling wel op de weg ligt van de kerkelijke vergadering waarbij het appel is ingediend. Het appelschrift kan de vraag oproepen of de inhoud kerkelijk behandeld mag worden. Ook kan het een vraag zijn of de inhoud niet strijdig is met AVG-regels, of dat de privacy van mensen onterecht geraakt wordt.

Het is van belang om twee aparte vragen onder ogen te zien, namelijk of een appel al dan niet ontvankelijk is én de vraag of een appel al dan niet gegrond is. Een niet-ontvankelijk appel wordt uiteraard niet inhoudelijk beoordeeld. Deze notitie gaat nader op deze vraag in. Daarbij zal in paragraaf 2 eerst het verschil tussen niet-ontvankelijk en ongegrond in kerkordelijke zin worden geduid. Paragraaf 3 werkt dit uit en geeft als toelichting enkele voorbeelden.

2. Niet ontvankelijk en ongegrond: een begripsbepaling

Als een appel niet-ontvankelijk wordt verklaard besluit de kerkelijke vergadering daarmee dat ze het appelschrift niet inhoudelijk behandelt. Een dergelijk besluit zegt niets over het al dan niet gegrond zijn van de bezwaren van de appellant(en).

Als een appel ongegrond wordt verklaard spreekt de kerkelijke vergadering uit dat de bezwaren van de appellant(en) inhoudelijk zijn gewogen, maar worden verworpen. De bezwaren tegen het bestreden besluit (van de kerkenraad, classis, of Particuliere Synode) zijn niet terecht.

De door de Generale Synode 2019 vastgestelde herziene Dordtse Kerkorde en de daarmee verbonden appelregeling beperkt het niet-ontvankelijk verklaren tot de volgende omstandigheden:

- de appellant is geen belanghebbende (artikel 10, lid 3, onder a en artikel 6, lid 1 appelregeling);
- de appellant heeft het appel niet binnen de appeltermijn van 6 weken (artikel 6, lid 1 appelregeling) ingesteld. De overschrijding kan de appellant worden verweten (artikel 10, lid 3, onder b appelregeling);
- de appellant heeft zijn gegevens niet (volledig) vermeld en/of hij heeft niet aangegeven tegen welk besluit van de kerkenraad zijn appel zich richt, welke gronden hij daartoe aanvoert en welke uitspraak hij van de kerkelijke vergadering vraagt (artikel 6, lid 2 appelregeling). In dat geval krijgt de appellant gelegenheid de ontbrekende gegevens alsnog te overleggen binnen een door de voorbereidingscommissie te stellen termijn. Voldoet de appellant hieraan niet, dan zal de kerkelijke vergadering – op advies van de voorbereidingscommissie – het appel niet ontvankelijk verklaren (artikel 10, lid 3, onder c appelregeling);
- het appel betreft een niet-openbare zaak waarbij de appellant niet overeenkomstig Mattheüs 18 heeft gehandeld. Wat betreft een ambtsdrager geldt daarnaast de regel van 1 Timothéüs 5:19. (artikel 2, lid 1 appelregeling);

- het appel heeft betrekking op niet kerkelijke zaken (artikel 30 DKO, zoals ook genoemd in de toelichting bij artikel 2, lid 1 appelregeling).
- het appel betreft een zaak die al eerder door de kerkelijke vergadering is behandeld (het 'ne bis in idem'-beginsel), tenzij er sprake is van nieuwe, belangrijke aspecten die eerder niet bekend waren (artikel 46 DKO). Dit artikel ziet weliswaar op instructies en niet op de behandeling van appellzaken, maar, zoals ook uit de toelichting bij dit artikel blijkt, heeft het genoemde beginsel een algemene strekking.
- het appel is niet bij de juiste kerkelijke vergadering ingediend. Het kerkrecht kent namelijk geen systeem van doorzending naar de juiste kerkelijke vergadering in zulke gevallen.

Deze omstandigheden zijn zowel *limitatief* (begrenzend) als *imperatief* (verplicht). *Limitatief* betekent dat in *alle andere gevallen* een appelschrift inhoudelijk *moet* worden behandeld. *Imperatief* betekent dat, indien een of meer van deze omstandigheden zich voordoen, de kerkelijke vergadering *verplicht is* om een appel *niet ontvankelijk* te verklaren.

Het nauwgezet hanteren van de regels is belangrijk voor het goed functioneren van de kerkelijke procedures en met het oog op de gerechtvaardigde belangen van alle betrokkenen. Het niet-ontvankelijk verklaren van een appel voorkomt dat ambtelijke vergaderingen zich inhoudelijk buigen over zaken die ze niet behoren te behandelen. Met het wel behandelen van dergelijke zaken kunnen de gerechtvaardigde belangen van kerkenraden of derden worden geschaad, reeds door het enkele feit dat de inhoud van een appel ten onrechte ambtelijke aandacht ontvangt.

De limitatieve opsomming voorkomt dat ambtsdragers hun oordeel over het wel of niet ontvankelijk zijn van een bepaalde zaak mede laten bepalen door hun persoonlijke gevoelens bij de inhoud van een appel.

In dit licht is het verder belangrijk om bij het al dan niet inhoudelijk behandelen van een appel uitsluitend te spreken over ontvankelijk of niet-ontvankelijk. Andere uitdrukkingen als 'wettig ter tafel' of 'buiten behandeling laten' moeten hierbij worden vermeden, ook om niet de onjuiste indruk te wekken dat er naast 'ontvankelijk' en 'niet-ontvankelijk' ook andere mogelijkheden zijn.

3. Een nadere toelichting aan de hand van enkele voorbeelden

Kunnen kerkelijke vergaderingen in de loop van het proces bij een en hetzelfde appel zowel de uitspraak 'niet-ontvankelijk' als 'ongegegrond doen'. Dat kan. Aan de hand van de volgende voorbeelden wordt dit duidelijk:

Voorbeeld 1

Een appellant stelt appel in tegen het besluit van een kerkenraad. De classis verklaart het appel niet-ontvankelijk. Tegen dat besluit gaat de appellant in appel bij de particuliere synode. Hij voldoet echter niet aan alle daarvoor geldende procedurele voorschriften (hij dient zijn bezwaar bijvoorbeeld zonder opgave van redenen een week te laat in). De particuliere synode neemt het besluit om het appel niet-ontvankelijk te verklaren. Aan de vraag of de classis het

appel al dan niet terecht niet-ontvankelijk heeft verklaard, komt de particuliere synode dan dus niet toe.

Voorbeeld 2

Een appellant stelt appel in tegen het besluit van een kerkenraad. De classis verklaart het appel niet-ontvankelijk. Tegen dat besluit gaat de appellant tijdig en volgens de regels in appel bij de particuliere synode. De particuliere synode komt tot dezelfde conclusie als de classis: het appel zoals dat door de appellant bij de classis is ingediend is in de kerkelijke weg niet-ontvankelijk. De appellant zelf is bij de particuliere synode ontvankelijk. Dit betekent dat de particuliere synode in dit geval de volgende besluiten neemt:

- a. het appel bij de particuliere synode is ontvankelijk (om inhoudelijk door de particuliere synode te worden behandeld)..
- b. het appel is ongegrond. De synode spreekt daarmee uit dat de appellant ten onrechte appel heeft ingesteld tegen de niet-ontvankelijk verklaring door de classis. Het besluit van de classis blijft dus staan.

Voorbeeld 3

Een appellant stelt appel in tegen het besluit van een kerkenraad. De kerkenraad spreekt in haar verweerschrift uit dat het appelschrift niet-ontvankelijk is. De classis gaat hier niet in mee en verklaart het appel wel ontvankelijk. Daarom behandelt ze het appel inhoudelijk. De classis verklaart het appel vervolgens (gedeeltelijk) gegrond. De kerkenraad gaat in appel bij de particuliere synode tegen het besluit van de classis om het appel ontvankelijk te verklaren en te behandelen. De kerkenraad kan hieraan toevoegen dat ze eveneens bezwaar heeft tegen de inhoudelijke uitspraak van de classis dat het appel (gedeeltelijk) gegrond is. Besluit de particuliere synode dat het appel ontvankelijk is, dan blijft nog het bezwaar van de kerkenraad dat de classis het appel (gedeeltelijk) gegrond heeft verklaard. Indien door de kerkenraad tijdig en met overlegging van de juiste gegevens bij de particuliere synode appel is ingesteld, is de kerkenraad bij de particuliere synode ontvankelijk. De particuliere synode komt tot de conclusie dat het appel zoals dat door de appellant bij de classis is ingediend, niet ontvankelijk is. Dit betekent dat de particuliere synode in dit geval de volgende besluiten neemt:

- a. het appel van de kerkenraad bij de particuliere synode is ontvankelijk (om inhoudelijk door de particuliere synode te worden behandeld). Het appel van de kerkenraad tegen de ontvankelijk verklaring door de classis is gegrond.
- b. de classis had het appel niet inhoudelijk mogen behandelen. Het besluit van de classis om dit wel te doen wordt vernietigd. De particuliere synode onderzoekt niet het al dan niet gegrond zijn van het appel, zoals de classis wel deed. De classis had volgens de synode het appel immers niet-ontvankelijk moeten verklaren en dus niet inhoudelijk moeten behandelen.

Voorbeeld 4

Een appellant stelt appel in tegen het besluit van een kerkenraad. De classis verklaart het appel niet-ontvankelijk. Tegen dat besluit gaat de appellant in appel bij de particuliere synode.

De particuliere synode komt tot de conclusie dat het appel dat bij de classis was ingediend, wel ontvankelijk is. Indien door de appellant tijdig en met overlegging van de juiste gegevens bij de particuliere synode appel is ingesteld, is de appellant ook bij de particuliere synode ontvankelijk. Dit betekent dat de particuliere synode in dit geval de volgende besluiten neemt:

- a. het appel bij de particuliere synode is ontvankelijk (om inhoudelijk door de particuliere synode te worden behandeld)
- b. het appel is gegrond. De classis had het appel inhoudelijk moeten behandelen. Het besluit van de classis om de appellant niet-ontvankelijk te verklaren wordt vernietigd. De particuliere synode geeft niet zelf een oordeel over de gegrondheid van het appel, maar draagt met haar besluit de classis op alsnog inhoudelijk te behandelen.